

«ЗАПОРІЖКОКС» — одне з найбільших в Україні підприємств коксохімічної галузі промисловості. Засн. 1933 як Запоріж. коксохім. завод проект. потуж. 1,3 млн т коксу щороку; уведений в експлуатацію у квітні 1934; будівництво завершено 1938. До його складу входили вуглепідготов., кокс., сульфат. та бензол. цехи, машинне відділ., електростанція, насосні станції з градирнями, центр. завод. лаб., мех. майстерня тощо. 1940 завод виробляв 12 видів продукції і досяг проект. потужності. Під час нім.-фашист. окупації Запоріжжя у роки 2-ї світової війни підприємство було повністю зруйноване, цінне устаткування та працівники евакуйовані на Урал та Кузбас на коксохім. заводи м. Нижній Тагіл і Кемерово (РФ); зі звільненням міста у жовтні 1943 розпочато його відбудову (закінчено 1951). У листопаді 1947 видано перший післявоєн. кокс, а 1949 досягнуто довоєн. обсягів. 1953–57 введено в дію вуглезбагачув. ф-ку, батареї № 5 і 6, а також смолоперероб., пекококс. та сіркоочищення цехи. З-д випускав понад 40 найменувань коксохім. продукції, а вироб. потужності досягли 3 млн т на рік. 1978–85 проведено чергову реконструкцію підприємства, зокрема 1980–82 збудовано і введено в експлуатацію комплекси 2-х батарей продуктивністю 925 тис. т коксу 6 % вологості кожна з об'ємом камер 41,6 м³, 1983 — продуктивністю 440 тис. т коксу щороку кожна. Крім того, реконструйовано цехи уловлювання, залізнич., вуглепідготовки, об'єкти енергозабезпечення. Обсяги виробництва досягли проект. потуж. 2,73 млн т валового коксу 6 % вологості. Для вирішення екол. проблем впроваджено нові технології безпильової видачі коксу на батареях № 5 та 6 (1984), біохім. очистки стіч. фенольних вод заводу (1985), а також замкн. цикл кінцевого охолодження кокс. газу, бездимне завантаження шихти в камери коксування тощо. Від 1994 — ВАТ із сучас. назвою. На поч. 1990-х рр. у зв'язку із різким зниженням обсягів продукції в умовах ринк. економіки освоєно безвідходне виробництво; розширено асортимент продукції підприємства та її конкурентоздатність, зокрема припинено вивіз хім. відходів і налагоджено виготовлення з них палива котел. коксохім. змішаного,

пластифікатора бетону, в'язучих для шлях. будівництва, тверді відходи (фуси) використано як добавки в шихту для коксування; освоєно виробництво бензину із газ. конденсатів та продуктів ректифікації сирого бензолу. 2000 впроваджено систему знезаражування госп.-побут. та зливних вод і почало працювати у замкн. циклі оборотне водопостачання. 2002–03 введено в експлуатацію котел. комплекс продуктивністю 100 т за год. влас. пару, освоєно технологію виробництва високооктан. бензину марок А-92 і А-95, бензолу для синтезу вищого сорту продуктивністю 20 тис. т щороку, встановлено устаткування з отримання пеку електродного гранульованого (розширено ринки збуту цієї продукції, зокрема в країни, до яких транспортування здійснюється мор. шляхами, — Італія, Іспанія, Єгипет та ін.). 2005 розпочато роботи з капітал. будівництва, реконструкції та модернізації об'єктів заводу (будівництво закритого складу вугіл. концентратів, генерувал. установок тощо). Нині «З.» має повний технол. цикл переробки вугілля та уловлювання хім. продуктів коксування. У структурі підприємства — 5 осн. (вуглепідготовки, кокс., уловлювання хім. продуктів коксування, очищення кокс. газу від сірководню та смолопереробно-пекококс. виробництва), а також 8 допоміж. (ремонт., енергет., залізнич., безрейк. транспорту, благоустрою тощо) цехів. Серед осн. видів продукції (бл. 30 найменувань) — металург. кокс, кокс. газ, смола кам'яновугільна та продукти її переробки (кокс. горішок, мінерал. добрива, бензол. вуглеводні тощо). Бл. 5 % продукції підприємство експортує до понад 20-ти країн світу. Частка кокс. продукції у заг.-укр. обсязі складає бл. 10 % (зокрема 2008 виготовлено бл. 1,7 млн т), смолоперероб. виробництва — бл. 20 %, переробки сирого бензолу — бл. 15 %. Соц. сфера: база відпочинку «Чайка» на Азов. морі, оздоров. комплекс на р. Дніпро. Кількість працівників (2009) — 1990 осіб. Тривалий час підприємство очолювали І. Фоменко (1945–59), П. Кулішов (1959–68), М. Єщенко (1979–87), **Б. Войтенко** (1987–2008), від 2008 ген. дир. — М. Магомедов.

Г. М. Ткаліч

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Запоріжжюкс / Г. М. Ткаліч // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-15411>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).